Taigi, Imbarės piliakalnio bei jo gyvenvietės kasinėjimų metu gautoji archeologinė medžiaga, palyginti, nemaža dalimi papildo mūsų žinias apie žemaičių protėvių kultūrą.

KLAIPĖDOS PILIES TERITORIJOS ŠIAURINĖS DALIES BANDOMIEJI KASINĖJIMAI 1968 METAIS

ADOLFAS TAUTAVIČIUS

1253—1254 m. kalavijuočių pastatytos ir vėliau kelis kartus kryžiuočių ir Prūsijos valdovų perstatytos Klaipėdos pilies pastatai XVIII a. pabaigoje ir XIX a. buvo parduoti ir nugriauti, kai kurių iš jų išardyti netgi pamatai [1]. Žemės paviršiuje jų pėdsakų neliko. Hitlerinės okupacijos metais pilies teritorija užstatyta laivų remonto dirbtuvėmis, iškasti grioviai vandentiekiui ir kanalizacijai, iškastas baseinas priešgaisrinei apsaugai, šiaurės vakariniame kampe iškasta apie 30—35 m skersmens duobė ir jos dugnas padengtas masyvia betono plokšte zenitinei artilerijai. Nežinome, kur ir kokios pilies pastatų liekanos buvo aptiktos ir sunaikintos tų darbų metu. Viena tik aišku, kad pilies teritorija 1940—1944 m. buvo žymia dalimi sunaikinta.

1968 m. rudenį — nuo rugsėjo 3 d. iki spalio 6 d.— šiaurinėje pilies teritorijos dalyje iškasta pora perkasų ir keletas šurfų (jų bendra apimtis — apie 325 m^2).

Kasinėjimai parodė, kad šiauriniame pilies teritorijos pakraštyje nejudintas gruntas yra 2—3 m gylyje. Jį dengia griuvenų ir supilto smėlio niveliaciniai sluoksniai.

[1] Svarbesnė literatūra apie Klaipėdos pilį: **A. Boetticher,** Die Bau-und Kunstdenkmäler in Litauen, Königsberg, 1895. p. 85; **J. Sembritzki,** Geschichte der Königlich preussischen See-und Handelsstadt Memel, Memel, 1900; 2. Auflage — Memel, 1926. **J. Sembrizki,** Memel in neuzehnten Jahrhundert, Memel, 1902; **R. Meyer,** Heimatkunde Memelsgebietes, Memel, 1922; **A. Semrau,** Beiträge zur Topographie der Burg und der Stadt Memel im Mittelalter.— Mitteilungen der Coppernikus Vereins für Wissenschaft und Kunst zu Thorn, t. 37, Thorn, 1929, p. 89—116; **K. Forstreuter,** Landskarten als Quelle zur Baugeschichte. Ein Beitrag zur Geschichte der Ordensburgen Gerdauen, Insterburg, Ragnit, Tilsit, Memel.— Altpreussische Forschungen, t. 11, Königsberg, 1934, p. 188—196; **A. Raulinaitis,** Klaipėdos senamiesčio architektūra ir sutvirtinimai.— Lietuvos TSR architektūros klausimai, t. 3, Vilnius, 1966, p. 341—357.

Perkasuose rasta dalis buvusios gynybinės sienos (supusios pilies išorinį kiemą) ir pilies šiaurinio korpuso išorinės sienos pamatai.

Gynybinės sienos pamatai ir išlikusi dalis beveik ištisai mūryta iš akmenų. Tik kai kur įmūrytos paskiros plytos. Sienos išorinė (šiaurinė) pusė nelygi. Ji remiasi į supiltą smėlio pylimą, kuris nuolaidėja — pilį supančio griovio link. Kiemo pusėje sienos paviršius lygus, mūrytas iš rūpestingai parinktų akmenų. Išlikusi 1,5 m aukščio sienos dalis, kuri viršuje yra apie 1,3 m storio, nes siena į viršų pamažu storėja pylimo pusėn.

Tarp gynybinės sienos ir šiaurinio korpuso buvęs 9,3 m pločio kiemas. Kieme prie gynybinės sienos išlikęs akmenų grindinys. Matyti, kad kiemas buvęs rūpestingai išgrįstas gana smulkiais akmenimis, netoli sienos grindinys turi griovelį vandeniui nutekėti. Išlikusi tik 4 m pločio grindinio dalis. Rytinis jo kraštas nuardytas.

Kasinėtame plote gerai išlikę šiaurinio pilies korpuso pamatai ir nežymi sienos dalis, kurios viršus yra vos 20—40 cm gylyje. Sienos pamatai gilyn pamažu platėja, mūryti iš stambių — iki 60—90 cm skersmens akmenų. Jų paviršius nelygus. Pamatai daugiau kaip 1,8 m aukščio. Jų apačią pasiekti ir atkasti trukdo gruntinis vanduo. Todėl nenustatyta, ar yra po pamatais medinis grindinys ar poliai.

Virš pamatų mūryta 2,1—2,2 m storio siena. Jos paviršius nuo kiemo beveik ištisai mūrytas plytomis ir, galimas daiktas, buvęs tinkuotas. Naudotos 29,5×14×8 cm dydžio plytos be braukų. Išlikusi 22,5 m ilgio šios sienos dalis. Vakarinis jos galas, kaip ir gynybinės sienos, sunaikintas bent 30 m ilgio ruožu hitlerinės okupacijos metais, statant čia aikštelę priešlėktuvinei artilerijai.

Šiaurinio korpuso pietinė siena (nuo vidinio kiemo) nugriauta visai, išardyti ir jos pamatai. Tyrinėtame plote 8 m nuo šiaurinės sienos į pietus išlikęs 2,5 m pločio stambių akmenų grindinys ant nejudinto grunto. Galimas daiktas, kad tai buvusios sienos pamatų apačia. Kadangi pamatai yra storesni, negu sienos, tai galima spėti, kad šiaurinio korpuso patalpos buvo apie 8,5—8,7 m pločio.

Pastato viduje nejudintas gruntas yra maždaug 2 m gylyje nuo dabartinio paviršiaus. Nėra buvusio rūsio žy-

mių, neišliko ir grindų pėdsakų. Čia supilti niveliaciniai sluoksniai, statybinės atliekos, griuvenos. Atrodo, kad patalpų asla buvo kiek aukščiau vidinio ir išorinio kiemo lygio.

Pagal išlikusius duomenis, XVII—XVIII a. ši šiaurinio korpuso dalis, jo pirmas aukštas, naudotas arsenalui. Tur būt, todėl čia nesusidarė (bent neišliko) kultūrinis sluoksnis.

Išlikusi šiaurinio korpuso išorinės sienos dalis rytiniu galu remiasi į skersinę 1,6 m storio sieną, kuri išeina į korpuso išorę. Pagal turimus duomenis, tai buvusios pilies koplyčios arba bažnyčios vakarinė siena. Jos atidengta tik 7,5 m ilgio dalis. Pamatus sudaro stambių akmenų eilė. Aukščiau siena mūryta daugiau iš plytų ir išorėje buvusi tinkuota. Sienai naudotos 29×14×8,5—7,5 cm dydžio plytos. Matyt, bažnyčia užėmė tik antrąjį ir trečiąjį aukštus, nes pirmame aukšte jos viduje išlikę pertvarų pamatai rodo, kad čia buvo kelios patalpos.

Iškastieji šurfai parodė, kad pilies pastato vidiniame kieme, bent jo šiaurinėje dalyje, akmenų grindinys beveik neišlikęs. Nėra čia ryškesnio kultūrinio sluoksnio. Tik arčiau buvusio vakarinio korpuso, kieme, virš nejudinto grunto, yra 25—40 cm storio sudurpėjęs sluoksnis. Čia nemaža gyvulių mėšlo, skiedrų, pavienių plytgalių, gyvulių kaulų ir pavienių puodų šukelių bei kitų radinių. Išlikęs nedidelis akmenų grindinio gabaliukas. Minėti radiniai rodytų, kad vakarinio korpuso pirmajame aukšte ne tik XVII ir XVIIII a. bet ir anksčiau buvo arklidės.

Tuo būdu bandomieji kasinėjimai parodė, kad pilies teritorijoje kai kur dar yra išlikusių pastatų pamatų ir kultūrinio sluoksnio plotelių. Ištyrus tokias vietas ir atidengus mūrus, žymiai pasipildytų mūsų žinios apie šios pilies istoriją, turėtume aiškesnį jos plano vaizdą, galėtumėme konkrečiau apibūdinti pilies perstatymų apimtį, jos rekonstrukcijas.

Šiaurinė pilies dalis yra nedėkingiausia kasinėjimams, nes čia buvo pilies arsenalas, arklidės. Todėl šioje teritorijoje labai nedaug buitinės medžiagos.

Tyrinėtame plote visai nerasta figūrinių plytų, kurių taip gausu lietuvių gotikinių pilių griuvėsiuose. Matyt,

durų ir langų angos, jų glefai mūryti arba iš paprastų plytų, arba iš tašyto akmens. Nerasta ir glazūruotų čerpių. Stogai turėjo būti paprastų čerpių. Šalia lovelio formos naudotos plokščios čerpės vienu profiliuotu — smailėjančiu galu. Jos gana stambios — iki 43 cm ilgio ir 18 cm pločio.

Ištirtoje pilies teritorijos dalyje nerasta sluoksnių, ankstyvesnių, negu mūrinės pilies statybos ir egzistavimo laikotarpis. Išlikusių šiaurinio korpuso mūrų kol kas tiksliau datuoti negalima. Tam trūksta konkrečių faktų. Tik gana plonos šios korpuso sienos rodytų, kad jos statybos, greičiausiai, XIV a. pirmojoje pusėje.

II. PILKAPIAI IR KAPINYNAI

EGLIŠKIŲ, KRETINGOS RAJ., PILKAPIŲ TYRINĖJIMAI 1969 METAIS

ELENA DANILAITĖ

1969 m. liepos mėn. buvo vėl tyrinėjami Egliškių pilkapiai, kasinėti vokiečių archeologų dar XIX a. pabaigoje. Pilkapiai yra Egliškių kaime, šalia Kretingos, apie 1,5 km į pietryčius nuo kelio Kretinga—Klaipėda. Pilkapynas įrengtas kalvos iškyšulyje, prie Danės slėnio, dešinėje Danės intako Šaltupio pusėje.

Archeologinėje literatūroje minimos dvi Egliškių pilkapių grupės, iš kurių vieną pilkapį, esantį kairėje Šaltupio kranto aukštumos smailiame iškyšulyje, 1895 m. tyrinėjo vokiečių archeologas A. Gioce (Götze). Antros grupės, kurią sudarė du dideli pilkapiai, tiksli vieta nežinoma. Vieną iš jų tyrinėjo A. Becenbergeris (Bezzenberger).

Iš pilkapyno buvo išlikę dalis A. Giocės tyrinėto pilkapio, pusė pilkapio dešinėje Šaltupio pusėje kalvos pašlaitėje ir vienas didžiulis pilkapis kalvos viršuje. Atrodo, dalis pilkapių galėjo būti sunaikinti šalia esančio ir besiplečiančio pilkapių link smėlio-žvyro karjero. Dalis pilkapių yra smėlio-žvyro karjero teritorijoje, dalis — kolūkio „Tarybinė šalis" žemėje. Norint išgelbėti išlikusius pilkapius, nutarta juos tyrinėti.